

Inž. Ante Kolega,
Agrarni institut
Zagreb

DOMAĆE TRŽISTE JABUKA

SR Njemačka je u razdoblju 1963—1964. god. trošila 30—41 kg jabuka po stanovniku, a Italija 35—38 kg. Pritom je jabuka u strukturi potrošnje voća, izuzev južnog, sudjelovala i do 60%.

Visok porast potrošnje jabuka u ovim zemljama rezultira, kako zbog izvanredno velikog povećanja proizvodnje jabuka, porasta dohotka, tako i zbog razvijenih tržišnih institucija i infrastrukture (-transporta, specijaliziranih suvremenih prodavaonica voća i povrća i hladnjača).

Naše tržište jabuka se dosad odlikovalo regionalnošću, slabom tržišnom pokretljivošću i sezonošću. Međutim, porast dohotka našeg stanovništva, a s tim u vezi i povećanje potražnje, razvoj infrastrukturnih objekata, a u posljednje vrijeme uz rastući uvoz a zaustavljen izvoz i usprkos stagnaciji proizvodnje, stvoreni su bolji uvjeti za širenje tržišta jabuka kod nas.

Još uvijek, u strukturi proizvodnje i potrošnje voća kod nas su jabuke slabo zastupljene. Zauzimamo 17. mjesto u proizvodnji jabuka po stanovniku u Evropi, potrošnja je svega 8—11 kg po stanovniku u razdoblju 1964. do 1966. god. daju nam široke mogućnosti razvoja domaćeg tržišta ovog najkvalitetnijeg i najtraženijeg voća.

Analizom otkupa, prometa, robnosti i cijena jabuka, pokušat ćemo uz određene kvantifikacije podsjetiti na kvalitativne promjene na tržištu ove voćne vrste.

Postojeći tržišni parametri za voće su otkup od privatnih i društvenih gospodarstava, koji je korigiran uvozom, izvozom i zalihama otkupa jednak ukupnom prometu kroz društveno organiziranu trgovinu, te seljačka pijaca, međuseljački promet i promet selo-grad u koji se uključuje direktna nabava voća gradskog stanovništva i krupnih potrošača (ugostiteljska poduzeća, bolnice, menze i dr.) na selu.

Otkup od privatnih gospodarstava vrše zadruge, dobra, kombinati, pogoni za kooperaciju i otkupne stanice industrijskih i trgovačkih poduzeća, a otkup sa društvenih gospodarstava obuhvaća sve količine koje prodaju sve poljoprivredne organizacije, ogledna imanja i ekonomije naučnih ustanova i škola.

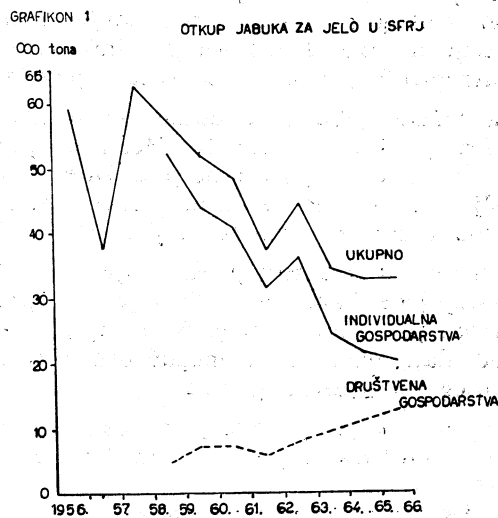
Pod prodajom putem »seljačke pijace« podrazumijevamo individualnu prodaju seljačkih gospodarstava koja je ostvarena na organiziranim prodajnim mjestima, tržnicama. »Međuseljački promet« i razmjena selo-grad predstavljaju dio prometa unutar sela, između više sela i napokon između grada i sela, zasnovanog na direktnim kontaktima kupca i prodavača izvan za to predviđenih mjesta, a nije obuhvaćen otkupom.

Podrobnija analiza raspoloživih podataka o otkupu, pruža nam niz zanimljivih odgovora o tendencijama tržišnih kretanja.

OTKUP JABUKA

Otkup po godinama ovisi o visini ponude, potražnje i o cijenama.

1959. godine, kada je proizvodnja jabuka bila velika, imali smo najveći otkup. Najviša proizvodnja 1961. godine nije dala adekvatno povećanje otkupa (zbog niskih otkupnih cijena), dok se smanjenje proizvodnje posljednjih godina odrazilo u smanjenom otkupu (vidi grafikon 1).

IZVOR: STATISTIČKI BILTENI, 287, 317, 381, 424, 485

Otkup jabuka za jelo gledan kroz prosjeke dvaju promatranih razdoblja, se smanjio. Tako je prosječan pad od perioda 1959/62. na period 1963/66. iznosio oko 12,5 tisuća tona, pa je tako otkup u prosjeku bio manji za 25,8% (vidi grafikon 2).

Otkup od privatnika se smanjio za oko 17 tisuća tona, ili 39,55%, dok otkup od društvenih gospodarstava iskazuje primjetan rast za više od 4 tisuće tona, odnosno za 66,33%.

Najveća količina jabuka u razdoblju 1963/66. otkupljena je u Srbiji, pa Makedoniji, Sloveniji, koja je u prethodnom razdoblju otkupila dvaput veće količine nego Srbija. Četvrta po otkupljenim količinama je Hrvatska, a najniži otkup su ostvarili Bosna i Hercegovina te Crna Gora.

Povećanje ukupnog otkupa za više od 3 tisuće tona ostvareno je u Makedoniji, u Srbiji za blizu tisuću tona, te u Crnoj Gori. Makedonija je povećala otkup na oba sektora — apsolutno više sa privatnog, a relativno sa

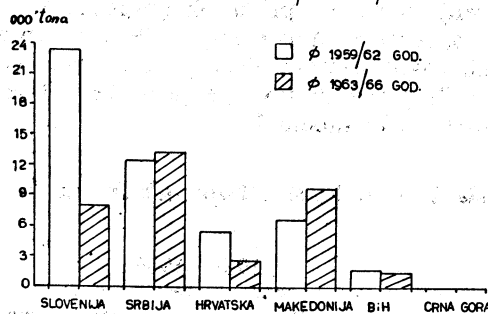
društvenog. Srbija kod privatnog sektora bilježi pad, a kod društvenog osjetno povećanje otkupa. Slovenija, Hrvatska te BiH iskazuju smanjenje ukupnog otkupa jabuka za jelo.

Slovenija u periodu 1963/66. uspijeva otkupiti jedva trećinu prosječnih količina iz prethodnog razdoblja. Ona je jedina republika koja je registrirala smanjenje otkupa, i s privatnog (14 tisuća tona) i sa društvenog sektora (400 tona).

U periodu 1963/66. u Hrvatskoj nije od privatnog sektora otkupljena ni četvrtina prosječnog otkupa iz razdoblja 1959/62, dok je od društvenog otkupljeno tri puta više nego u prethodnom razdoblju.

GRAFIKON 2.

PROSJEČAN OTKUP JABUKA PO REPUBLIKAMA
ZA RAZDOBLJA 1959/62. I 1963/66. GOD.

IZVOR: KAO KOD GRAFIKONA BROJ 1

BiH iskazuje mali pad ukupnog otkupa, jer se u toj Republici veće smanjenje otkupa od privatnih gospodarstava nije uspjelo nadoknaditi povećanjem otkupa od društvenih gospodarstava.

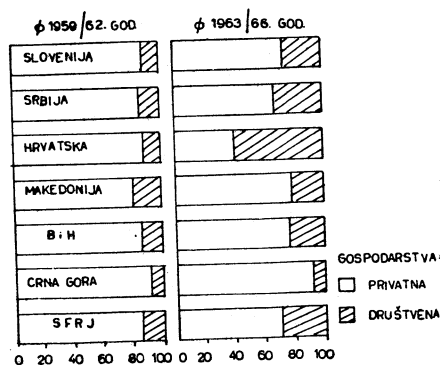
Dakle, samo su Makedonija i Crna Gora apsolutno povećale otkup sa oba sektora, dok je Srbija povećala ukupni otkup, zahvaljujući povećanju otkupa sa društvenih gospodarstava.

Iako su Hrvatska i BiH, povećale otkup sa društvenih gospodarstava, u drugom razdoblju su ostvarile manji ukupan otkup, prvenstveno zbog naglog smanjenja otkupa s privatnih gospodarstava.

Učešće otkupa sa društvenih gospodarstava u ukupnom jugoslavenskom otkupu jabuka neprestano raste. Od prosjeka za period 1959/62. učešće privatnog sektora u ukupnom otkupu se smanjilo za 16,07%, koliko iznosi povećanje učešća društvenog sektora (vidi grafikon 3).

GRAFIKON 3

STRUKTURA UKUPNOG OTKUPA JABUKA ZA
JELO PO SEKTORIMA

IZVOR: KAO KOD GRAFIKONA BROJ 1

Veliko smanjenje otkupa s privatnih gospodarstava zorno nam pokazuju indeksi otkupa oba sektora. Ako otkup 1959. označimo sa 100, onda indeks otkupa s privatnih gospodarstava 1966. godine iznosi svega 38, dok se indeks otkupa sa društvenih gospodarstava penje na 261 ili je otkup od društvenog sektora veći za 161% (vidi tabelu 1).

Tabela 1 — Indeksi otkupa jabuka za jelo u SFRJ

(1959 = 100)

1959—1966.

Godina	Privatna	Društvena	Ukupno
1959.	100	100	100
1960.	84	150	89
1961.	78	150	84
1962.	60	122	65
1963.	69	163	77
1964.	46	197	59
1965.	41	225	57
1966.	38	261	57

Učešće republika u ukupnom otkupu varira iz godine u godinu. Najveće učešće u periodu 1959/62. ima Slovenija. U tom razdoblju ona je davala blizu 50% ukupnog otkupa. Njezino učešće u razdoblju 1963/66. opada na svega 23,71%. Četvrtinu otkupa u prvom razdoblju je davala Srbija. Učešće ove Republike najveće je u ukupnom otkupu drugog razdoblja. Povećalo se na 36,98%. Makedonija je treća po učešću, odmah iza Slovenije. Hrvatska je smanjila učešće od 9,41 na 7,49%. Učešće BiH u ukupnom otkupu iznosi 3—4% i pokazuje blagi rast, dok je učešće Crne Gore neznatno, ispod 1%.

U svim republikama osim u Crnoj Gori učešće otkupa sa društvenih gospodarstava bitno se povećava na uštrb otkupa s privatnog sektora.

Najizrazitiji porast učešća društvenog sektora u otkupu ima Hrvatska od 11,20% na 59,55%, Srbija sa 13,93% na 31,83%. Slijedi BiH s povećanjem od 13,42% na 23,03%, Slovenija od 11,16% na 25,79%.

Tabela 2 — Struktura ukupnog otkupa jabuka za jelo po republikama i republičko učešće u ukupnom otkupu SFRJ za razdoblja 1959/62—1963/66.

	1959/62.			1963/66.		
	Ukupno	Privatna	Društ.	Ukupno	Privatna	Društ.
Slovenija	48,18	88,84	11,16	23,71	74,21	25,79
Srbija	25,45	86,07	13,93	36,98	68,17	31,83
Hrvatska	9,41	88,73	14,27	7,49	40,45	59,55
Makedonija	13,50	81,70	18,30	27,38	79,30	20,70
BiH	3,38	86,58	13,42	4,09	76,97	23,03
Crna Gora	0,11	92,70	7,30	0,35	93,20	6,80
SFRJ	100,00	87,09	12,91	100,00	71,02	28,98

Visoko učešće otkupa od privatnog sektora još uvijek zadržava Makedonija, gdje je porast učešća otkupa sa društvenih gospodarstava svega 2,4% i Crna Gora gdje je društveni sektor smanjio učešće od 7,3% na 6,8%.

U prosjeku za devetogodišnje razdoblje 1957/65, nešto više od četvrtine ukupnog otkupa otpada na jabuke namijenjene preradi. U godinama najvećeg uroda (1959. 1961. 1963.) imamo i najveće količine otkupljenih jabuka, ali i najveći postotak jabuka otkupljenih za preradu. Povećani otkup u rodnim godinama, u većini slučajeva, ide na račun povećanja količina jabuka za preradu.

U strukturi otkupa voća interesantno je pogledati koliko vrijednost otkupa jabuka učestvuje u ukupnoj vrijednosti otkupa voća. U prosjeku za razdoblje 1959/65. ona ne iznosi više od 13,15%, uz malo veće učešće otkupa sa društvenog sektora u ukupnom otkupu društvenog sektora ostalog voća, nego učešće otkupa od privatnog sektora u ukupnom otkupu ostalog voća s privatnog sektora.

Još uvijek u strukturi naše voćarske proizvodnje, pa i u otkupu, najveće učešće zauzima šljiva — 1966. u otkupu oko 25%). Dakle, tradicionalni proizvodni artikl šljiva, sa suženim arealom potrošnje u svježem, a velikom potrošnjom u prerađenom i suhom stanju, velikim dijelom participira u ukupnom voćarstvu, upravo zato što nemamo kvalitetnih, najtraženijih voćnih vrsta, kao što su jabuka, kruška i breskva.

Podaci o otkupu po mjesecima (tab. 3) poučni su utoliko, što ponuda jabuka od proizvođača kod nas ima izrazito sezonski karakter.

Najveća je ponuda u vrijeme berbe. U prosjeku za period 1963/66. godine u listopadu je ponuđeno više od 37%, studenom 24%, rujnu 13% i prosincu 10% ukupnih godišnjih količina. Ukupne otkupljene količine jabuka od početka rujna do kraja prosinca u prosjeku za razdoblje 1963/66. iznose 85,36% godišnjih količina, dok preostala šestina otkupa otpada na prvih 8 mjeseci u godini. Mali otkup se pokazuje u siječnju — svega 2,57%, srpnju — 1,6% i kolovozu — 5,6% ukupnih količina. U prvih šest mjeseci otkupi se svega 7,4% ukupnih godišnjih količina.

Od kraja godine pa do nove proizvodnje, otkup jabuka je malen i nedovoljan. Naročito nedovoljan otkup rane ljetne proizvodnje (u srpnju i kolovozu) utječe na lošu strukturu otkupa i neravnomjernost ponude. Neznatan otkup u zimskim i proljetnim mjesecima, uz nedostatak skladišnih kapaciteta, koji mogu očuvati kvalitet i svježinu jabuke, ukazuje na ranu tržišnu realizaciju i nedovoljnu i nekvalitetnu kasniju ponudu. Proizvođači nisu sposobni čuvati jabuku i ponuditi je u vrijeme najpovoljnije potražnje, već ograničeni u raspolaganju neophodnim skladišnim kapacitetima, nastoje što veći dio proizvodnje realizirati u što kraćem roku.

ROBNOST PROIZVODNJE GLEDANA KROZ OTKUP

Stavimo li otkup u odnos s proizvodnjom, dobivamo robnost proizvodnje kroz otkup. Ovaj pokazatelj nam predočava koliko naša proizvodnja jabuka izlazi na domaće ili strano tržište kroz otkup.

Robnost ukupne proizvodnje jabuka za jelo kroz otkup u SFRJ u prosjeku za period 1961/65. iznosi 17,98%. U ranijem razdoblju (od 1956. do 1960) svake godine se pokazivala veća robnost proizvodnje od ustanovljenog prosjeka za period 1961/65. godine. Robnost proizvodnje privatnog sektora u prosjeku iznosi 15,29% i pokazuje tendencije pada, dok robnost društvenog sektora raste iznad prosjeka za period 1961/65. od 52,88%.

Po republikama u razdoblju 1961/65. godine najveći dio proizvodnje kroz kanale otkupa ide u Makedoniji — 33,83% i Sloveniji — 24,10%, dok u Hrvatskoj, Srbiji, BiH i Crnoj Gori iznosi manje od jugoslavenskog prosjeka.

Relativno najveće količine jabuka za otkup daje privatni sektor Makedonije — 30,32%, zatim slijede Slovenija — 22,55%, Srbija — 11,50%, Hrvatska — 8,34 i BiH — 5,65%.

Najveća tržišnost proizvodnje društvenog sektora je također u Makedoniji — 63,17%, zatim Srbiji — 58,44% i Hrvatskoj — 53,44%. Robnost proizvodnje društvenog sektora Slovenije i BiH je ispod jugoslavenskog nivoa.

Dakle, visoka robnost makedonske proizvodnje jabuka rezultat je robnosti i privatnog, i društvenog sektora, dok na robnost ukupne proizvodnje Srbije i Hrvatske negativno utječe niska robnost privatnog sektora.

Po robnosti ukupne proizvodnje, Slovenija je na drugom mjestu među republikama, a prema robnosti društvenog sektora na petom. Njezinu relativno visoku ukupnu robnost »izvlači« visoka robnost privatnog sektora.

Tabela 3 — Otkup jabuka za jelo po mjesecima u SFRJ
(u %)

Godina	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1963.	0,51	0,88	1,39	0,45	0,16	0,06	1,86	5,74	12,22	34,00	29,92	12,74
1964.	2,27	0,81	2,74	1,66	0,67	0,07	1,26	6,88	13,58	36,55	26,28	6,23
1965.	6,50	0,80	1,75	0,72	—	—	9,76	2,91	9,74	45,66	19,24	11,87
1966.	2,57	1,55	1,83	1,04	0,34	0,1	1,60	5,60	13,13	37,27	24,55	10,41
Ø 1963/ 1966	2,57	1,55	1,83	1,04	0,34	0,1	1,60	5,60	13,13	37,27	24,55	10,41
											(u tonama)	
1963.	224	388	618	203	73	26	824	2.526	5.400	15.060	13.224	5.642
1964.	766	619	930	562	229	25	428	2.349	4.635	12.473	8.969	2.134
1965.	2.122	261	562	229	25	428	2.349	4.535	12.473	8.969	2.134	4.635
1966.	584	958	511	500	164	81	802	2.236	5.705	11.223	6.875	3.350
Ø 63/66.	924	557	658	375	122	35	576	2.016	4.728	13.415	8.836	3.750

IZVOR: St. bilteni: 287, 317, 381, 429, 485.

PROMET JABUKA

Ukupna prodaja realizirana kroz društvenu maloprodaju i veleprodaju (izravno neposrednim potrošačima) korigirana izvozom i uvozom te gubicima proizvoda na putu od proizvođača do potrošača i zalihama, ravna je ukupnom otkupu.

Kretanje prometa po godinama ovisilo je o visini otkupa. Variranja u prodanim količinama su mnogo manja nego kod otkupljenih količina. Usklađenost prometa po godinama postizala se izvozom u godinama najvećeg, a uvozom u godinama najnižeg otkupa. Promet jabuka u SFRJ u petogodišnjem razdoblju 1962/66. nije varirao. Razlika između najvećeg prometa 1964. godine i najnižeg 1963. godine iznosi 3714 tona, dok je otkup varirao više od 11 tisuća tona.

Učešće uvoza u ukupnom prometu raste od 14,7% u 1965., godini na 22,39% u 1966. godini (vidi tabelu 4.) Adekvatno povećanje uvoza, pada učešće otkupa u ukupnoj prodaji jabuka kroz društveno organizirane kanale.

Najveće količine jabuka u razdoblju 1963/66. prodala je Srbija, nešto manje Hrvatska pa Slovenija.

Tabela 4 — Učešće uvoza i otkupa u ukupnom prometu jabuka

Godina	Otkup		Uvoz		Ukupan promet tona
	tona	%	tona	%	
1965.	32,643	85,21	6.058	14,79	40.934
1966.	32.989	77,61	9.357	22,39	41.776

Ukupni promet jabuka za jelo kroz društveno organiziranu trgovinu smanjen je u drugom razdoblju za preko 5 tisuća tona ili za 11,45%.

Tabela 5 — Struktura prodaje jabupa po republikama i razdobljima

	1959/62.		1963/66.	
	tona	%	tona	%
Slovenija	5.928	12,92	5.238	12,88
Srbija	18.645	40,62	15.224	37,45
Hrvatska	12.708	27,69	10.245	25,22
Makedonija	2.312	5,04	4.276	10,52
BiH	4.960	10,80	4.601	11,30
Crna Gora	1.337	2,91	1.056	2,59
SFRJ	45.892	100,00	40.644	100,00

Povećan uvoz, međuseljački promet i »seljačka pijaca« umanjivali su rastući deficit jabuka na jugoslavenskom tržištu.

Po republikama jedino Makedonija bilježi povećanje prodaje za 84,94^o/_o. Srbija je smanjila prodaju za 18,34^o/_o, Hrvatska za 19,38^o/_o. Crna Gora prodaje manje za 21,01^o/_o, BiH za 7,24^o/_o, a Slovenija za 11,64^o/_o.

DEFICITARNOST DOMAĆEG TRŽIŠTA JABUKA

Stavimo li u odnos apsolutne količine otkupa i prometa u društveno organiziranoj trgovini, dobit ćemo uvid u deficitarnost odnosno suficitarnost proizvodnje jabuka pojedinih regija, odnosno republika u zemlji (vidi tabelu 6).

Tabela 6 — Tržišni deficit jabuka po republikama za razdoblje 1959/62—1963/66

	(tona)	
	1959/62.	1963/66.
Slovenija	+17.502	+3.296
Srbija	— 6.244	—1.914
Hrvatska	— 8.123	—7.551
Makedonija	+ 4.217	+5.578
BiH	— 3.361	—3.310
Crna Gora	— 1.277	— 930
SFRJ	+ 2.660	—4.655

Izvor: Statistički bilteni: 97, 128, 157, 186, 226, 256, 288, 315, 378 i 426.

U prvom razdoblju se pokazao suficit, a dio ukupnih proizvoda smo izvozili. Međutim, dosta izražen deficit proizvodnje, odnosno otkupa u drugom promatranom razdoblju, otklanja se uvozom. Izvoz se sada pojavljuje sporadično i u neznatnim količinama, tako da od nešto suficitarne zemlje u proizvodnji jabuka postajemo deficitarni za oko 4,6 tisuća tona godišnje.

Odnos otkupa i prometa po republikama pokazuje nam dio republičkog uvoza ili izvoza.

Makedonija i Slovenija jedine su suficitarne republike na tržištu jabuka. U razdoblju 1959/62. u prosjeku Slovenija je izvozila 17,5 tisuća tona, a Makedonija 4,2 tisuća tona jabuka. U narednom razdoblju 1963/66. odnosi su se izmijenili. Slovenija gubi primat i ustupa mjesto Makedoniji. Slovenija drastično smanjuje slobodne količine za izvoz na svega 3,2 tisuće tona, a Makedonija povećava na 5,5 tisuća tona. Dakle, uspoređujući prosječne koli-

čine izveženih jabuka dvaju četverogodišnjih razdoblja ustanovljujemo smanjenje viškova u Sloveniji za preko 15 tisuća tona, a povećanje viška iz otkupa u Makedoniji za 1,3 tisuća tona.

Hrvatska iskazuje najveći deficit proizvodnje jabuka. U prvom četvorogodišnjem razdoblju Hrvatskoj je nedostajalo godišnje u prosjeku 8,1 tisuća tona, dok je u sljedećem razdoblju deficit smanjen na 7,5 tisuća tona.

Srbiji je u razdoblju 1959/62. godišnje prosječno nedostajalo 6,2 tisuće tona. Otkup u ovoj Republici za period 1963/66. nije zadovoljavao ukupno izraženu potrošnju kroz društveno-organiziranu prodaju. Nedostajalo je 1,9 tisuća tona.

Relativno visoka deficitarnost proizvodnje od 3,3 tisuće tona u prvom razdoblju u BiH smanjuje se za svega 230 tona u drugom razdoblju. Crna Gora ima deficit u periodu 1959/63. od prosječno 1,97 tisuća tona godišnje, a smanjuje ga za 340 tona u drugom razdoblju.

Međutim, unutar granica naše zemlje postoji razvijen međurepublički promet jabukama, tako da se sve naše republike javljaju i kao uvoznice, i izvoznice jabuka.

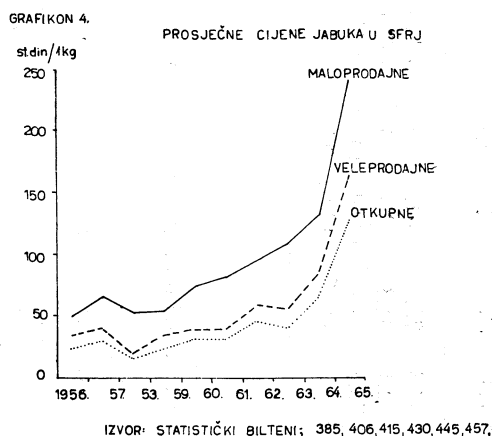
Makedoniji je najbliže da višak proizvodnje jabuka izvozi u Srbiju, Crnu Goru i Bosnu i Hercegovinu, a Sloveniji da zadovoljava potrebe Hrvatske. U novije vrijeme smanjenjem tržišnog deficita u Srbiji, a smanjenjem tržišnog suficita u Sloveniji, uspostavljaju se življi tržišni tokovi na relaciji SR Makedonije i SR Srbije s jedne strane, i SR Hrvatske i BiH s druge strane.

CIJENA JABUKA I DOMAĆE TRŽIŠTE

Općenito, cijena je funkcija ponude i potražnje i nastaje zavisno od ovih dviju veličina. Međutim, društveni faktori mogu korigirati, odnosno promijeniti nivo cijena, ili utvrditi početne cijene (pogotovo kod otkupnih cijena, gdje se manji broj subjekata dogovara o cijeni), ali s određenim rizikom subjektivnog odlučivanja koji se iskazuje u izmijenjenom ponašanju ponude i potražnje.

Otkupne cijene jabuka treba uspoređivati s obimom proizvodnje. Ako isključimo inflatorni utjecaj, koji je djelovao na povećanje cijena, možemo tvrditi da je niska proizvodnja 1956. 57. 60. 62. 64. 65. i 66. godine uvjetovala i najveće otkupne cijene, a relativno visoka proizvodnja rodne 1958. 59. 61. i 63. godine, donijela i niže otkupne cijene.

Promatrajući kretanje cijena (grafikon 4) uočavamo da su veleprodajne cijene jabuka slabije rasle i zaostajale za otkupnim cijenama. Tako je indeks prosječnih otkupnih cijena sa bazom 100 u 1956. godini, 1965. iznosio 529 a cijena na veliko 473 (grafikon 4).

Cijene na malo brže su rasle od veleprodajnih cijena. Otkupne cijene su zaostajale za maloprodajnim sve do 1962. godine. Otada cijene, koje ostvaruju proizvođači brže rastu od cijena koje plaćaju potrošači, tako 1964 i 1965. godine one pokazuju veći trend rasta nego cijene na malo.

To je posljedica manje proizvodnje i veće potrošnje jabuka. Maloprodaja, usprkos povećanom ulaganju sredstava u modernizaciju kapaciteta, proširenju prostora za čuvanje voća i osposobljavanju za kvalitetni-

Tabela 7

Godina	%		%
1956.	48,09	1961	38,02
1957.	46,31	1962	48,52
1958.	29,43	1963	37,04
1959.	40,33	1964	50,38
1960.	41,64	1965	52,92

Izvor: Kao kod tabele 9.

Tabela 8 — Indeksi otkupnih cijena jabuka po mjesecima u SFRJ
god. ϕ = 100

Godina	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	godina ϕ = 100
1963.	165,0	195,0	215,0	187,0	177,5	135,0	87,5	67,5	75,0	1,045	95,0	1,145	"
1964.	80,3	92,4	81,8	86,3	80,3	93,9	71,2	62,1	81,8	112,1	113,6	107,6	"
1965.	59,8	97,6	111,0	112,6	113,4	74,0	70,0	76,3	—	109,4	103,9	104,7	"
1966.	162,4	194,7	201,0	174,9	154,1	112,4	100,0	197,9	118,7	120,8	118,7	—	kolovoz = 100

Tabela 9 — Indeksi maloprodajnih cijena jabuka po mjesecima

Godina	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	godina ϕ = 100
1963.	121,3	132,4	139,8	143,5	155,5	143,5	82,4	70,4	67,6	80,5	87,9	97,2	"
1964.	885,5	93,1	98,5	99,2	121,4	96,1	88,5	79,4	76,3	93,89	116,8	133,6	"
1965.	81,2	91,6	104,6	94,6	144,6	104,1	87,9	92,1	84,6	96,6	108,3	116,2	"
1966.	110,9	119,0	116,6	131,1	146,2	142,0	89,7	77,0	75,2	90,4	96,8	99,2	"

je usluge, odnosno povećanju troškova prometa, plaća veće otkupne cijene, zbog stagnacije proizvodnje i sve veće potražnje. Tabela br. 7 govori nam o učešću proizvođača u cijeni koju plaća potrošač.

Poslije niske proizvodnje 1956/57. visoko učešće ima proizvođač, a 1958. 61. i 63. poslije relativno visoke proizvodnje proizvođač je ostvario najniže učešće u cijeni koju plaća krajnji potrošač.

Otkupne cijene najniže su u kolovozu, srpnju, pa u rujnu. Posljednji tri mjeseca u godini imaju nešto veće otkupne cijene u odnosu na rujnu. Najpovoljnije su u listopadu, prosincu, pa u studenom (vidi tabelu 8).

Zbog inflatornih utjecaja cijene na malo kao i otkupne cijene pokazuju stalan porast, tako da dobivamo iskrivljenu sliku o visini cijena po mjesecima. Zato kod razmatranja cijena na malo uzimamo nešto stabilniju 1966. godinu.

Njviše otkupne cijene se postižu u ožujku, travnju i svibnju, a nešto niže u siječnju i srpnju.

Najveću indeksnu vrijednost maloprodajnih cijena (1966) pokazuje travanj i svibanj, kada su cijene za 31% odnosno 46% veće od godišnjeg prosjeka. Svibanjska cijena na malo je veća za 71% od najniže maloprodajne cijene postignute u rujnu. Uz rujnu najniže cijene na malo su u srpnju i kolovozu. Cijene prema kraju godine rastu, ali ne dostižu godišnji prosjek. Od siječnja do lipnja cijene jabuka su u stalnom porastu i nalaze se iznad godišnjeg prosjeka (vidi tabelu 9).

Preko 90% količina jabuka iz otkupa se realizira po cijenama nižim od godišnjeg prosjeka. Svega 7,4% ukupnih godišnjih količina iz otkupa se plasira u vrijeme najveće potražnje i najviših cijena. Visoke cijene u zimskom i proljetnom razdoblju posljedica su slabe i nerazvijene ponude (u posljednjim godinama se nudi samo roba iz uvoza) i visoke potražnje.

U najnovije vrijeme, pogotovo razvojem društvene proizvodnje jabuka u SFRJ-i, uslijed sve raznovrsnije ponude jabuka, dolazi do sve jače diferencije cijena, kako po kvaliteti, tako i po vremenu ponude. Kvalitetne sorte postižu od 2—3 puta veću cijenu od jabuka najslabije kvalitete. Isto takva razlika postoji u cijeni između najranije i najkasnije ponuđenih jabuka koje se skuplje prodaju.

Prethodnim zaključcima u tekstu dodajemo i ove:

- uporedo s padom proizvodnje jabuka u SFRJ-i opao je i otkup;
- pad otkupa bilježe republike na zapadu zemlje, a povećanje na istoku i jugoistoku;
- Slovenija ne smanjuje robnost proizvodnje, ali smanjuje otkup, a uvozom ne uspijeva održati visinu ranijeg prometa, pa se kao posljedica toga suficit pretvorio u deficit;
- zapravo je samo SR Makedonija bila suficitarna u proizvodnji jabuka.